

Suomen Mehiläishoitajain Liitto SML ry
Ullanlinnankatu 1 A 3
00130 HELSINKI

Esitys

Luomuliitto ry
PL 145
00101 Helsinki

31.1.2025

mika.survonen@gov.fi
sebastian.hjelm@gov.fi
kirjaamo.mmm@gov.fi

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO

Esitys luomutuen maksamisesta luomumehiläistarhaajille ja mehiläistarhauksen luomuvalvonnan keskittämisestä yhteen tulevista Elinvoimakeskuksista

Luomumehiläistarhaus on tällä hetkellä ainoa luomutuotannon ala, joka ei saa erillistä luomutukea. Näin se on eriarvoisessa asemassa muuhun luomutuotantoon verrattuna.

Suomen pölyttäjästrategiassa ja EU:n Pelloilta pöytään strategiassa on tavoitteena, että peltoviljelystä siirtyy 25 % luomuun vuoteen 2030 mennessä. Luomu 2.0 –ohjelman toimeenpanosuunnitelmassa, jonka Maa- ja metsätalousministeriö julkaisi vuoden 2023 alussa on asetettu tavoitteeksi, että minkään luomueläintuotannon tuotantosuunnan luomutuotteiden markkinoille tulevien tuotteiden määrä ei laske vuoden 2021/ 2022 määristä, vaan kasvaa. Ohjelmaan on kirjattu, että selvitetään kansallisen pesäkohtaisen tuen tason tavoitteenmukaisuutta luomumehiläistuotannossa ja mehiläistuotannon tukikokonaisuutta tarkastellaan osana mehiläissektorin tarpeiden ja tukiehtojen yhteensovittamista.

Toimenpideohjelmassa mainitaan myös, että aluehallinnon uudistuksen yhteydessä huomioidaan luomuvalvonnan ja sertifiointin tarkoituksenmukainen järjestäminen. Tavoitteena on oltava valvonnan yhdenmukaistaminen eri puolilla maata, siten että valvonnan vaikuttavuus ja tuloksellisuus paranevat. Yhtenä keinona mainitaan, että tavoitteet on mahdollista saavuttaa luomuvalvonnan alueellisella keskittämisellä tarkoituksenmukaisiin kokonaisuuksiin.

Toimenpideohjelmassa todetaan aivan oikein, että luomumehiläistuotannon kustannukset ovat tavanomaista tuotantoa korkeammat mm. talviruokinnassa käytettävän luomusokerin ja tuotantotarvikkeiden luomuvaatimusten vuoksi. Ja julkaisussa mainitaan, että luomun osuus mehiläisyhdyskunnista oli 8,8 % vuonna 2020. Vuonna 2023 osuus on pienentynyt huomattavasti, 7,3 prosenttiin. Lisääntymisen sijaan luomutarhaajien määrä on laskussa. Vuodesta 2021 vuoteen 2023 luomutarhaajien määrä väheni 17,4 %.

Jotta luomumehiläishoidossa päästäisiin strategian tavoitteeseen, tarvitaan tukitoimenpiteitä. Suomi on hyvää hunajan tuotantoaluetta esimerkiksi Keski-Eurooppaan verrattuna ja täällä on hyvät mahdollisuudet kannattavaan ja laajempaan hunajantuotantoon. Luomumehiläistarhauksen korkeat kulut rajoittavat tuotannon laajentamista ja siksi tukea tuotannolle tarvitaan. Laskelma luomumehiläistarhauksen tämänhetkisistä korkeammista tuotantokustannuksista perustellaan liitteessä 1 taulukoilla 1-4 tekstin lopussa.

Luomumehiläistarhauksen kannattavuuden parantaminen luomutuen avulla estäisi ainakin osaa jo luomutuotantoa harjoittavista mehiläistarhaajista lopettamasta sekä kannustaisi nykyisiä tuottajia lisäämään tuotantoa ja uusia mehiläistarhaajia siirtymään luomutuotantoon.

Vuoden 2022 alusta voimaan tulleet uudistetut luomumehiläistuotannon ohjeet nostivat kustannuksia. Luomutarkastusten hinnat ovat nousseet vuosittain neljän viime vuoden ajan. Vaikka vuoden 2025

hinnastossa perusmaksu on pienempi kuin edellisinä vuosina, on tarkastusmaksu kuitenkin suhteettoman suuri luomutarhaajille, joilla ei ole muita tuotantosuuntia luomutarkastettavana ja/tai joilla mehiläisyhteiskuntien määrä on vähäinen.

Tällä hetkellä ainoa mehiläistarhauksen tuki, jota vain yli viidentoista pesän mehiläistarhaajat voivat hakea, on pesäkohtainen talveutustuki. Sen osuus on pysytellyt alle kahdeksassa prosentissa kokonaistuotoista (laskettu taloustohtori.luke.fi tulosten perusteella), mikä on selvästi vähemmän kuin tukien osuus tuotoista maataloudessa keskimäärin. Tätä tukea voivat hakea myös luomutarhaajat.

1. Luomumehiläistarhauksen kannattavuuden haasteet:

- a) Luomuhunajasta markkinoilla maksettava hinta ei juurikaan eroa tavanomaisesta, vaikka tuotantokustannukset ovat tavanomaiseen verrattuna huomattavasti korkeammat (taulukot 1-4). Lisäksi Suomeen tuodaan ulkomailta hunajaa, myös luomuhunajaa, jonka hinta on kaupan hyllyssä alle suomalaisten tuotantokustannusten. Tämä rajoittaa osaltaan luomuhunajan hinnan nostamista kannattavuuden vaatimalle tasolla.
- b) Talviruokinnassa käytettävän luomusokerin hinta on korkeampi tavanomaiseen sokeriin verrattuna (taulukko 2). Paineet sokerin hinnan nousulle edelleen ovat suuret.
- c) Luomumehiläistarhauksessa vaadittava luomutarhausehtojen mukainen puinen pesäkalusto on kalliimpaa kuin tavanomaisessa tuotannossa käytetty kalusto (taulukko 1). Pesäkalustoa pitää uusia 5-10 vuoden välein.
- d) Mehiläistarhauksen luomuun siirtymisen aikana on noudatettava kaikkia luomutuotannon tuotantoehtoja vähintään 12 kk siirtymävaiheen ajan ennen kuin hunajaa ja muita mehiläistuotteita on mahdollista markkinoida luomutuotteina. Siirtymäkaudella on paljon lisäkustannuksia kuten puukaluston hankinta ja pesissä olevan vahan vaihtaminen luomuvahaksi. Myös luomutuotantoon siirtymisen suunnittelu ja tarkastusmaksun lisäksi ensimmäisenä vuonna veloittettava luomutuottajaksi rekisteröinnin maksu aiheuttavat lisäkuluja (taulukko 3).
- e) Luomumehiläisvaha on 17 % kalliimpaa kuin tavanomainen vaha (taulukko 2). Luomutuotantoon siirryttäessä kaikki mehiläishoitoyksikössä oleva vaha pitää vaihtaa tilan ulkopuolelta ostettavaksi luomuvahaksi. On ostettava valmiita luomuvahasta tehtyjä pohjuksia, joille mehiläiset rakentavat itse kennoston. Vahanvaihto on merkittävän suuri aloituskustannus, koska siitä seuraa myös hunajasadon menetystä. Yhden vahakilon tuottaminen alentaa hunajasatoa n. 8 kiloa. Yhden yhteiskunnan pohjuksien rakennuttaminen valmiiksi kenoiksi vaatii noin neljä kiloa uutta mehiläisten vaharauhasista tuottamaa vahaa eli se vie keskimääräisen kesän koko hunajasadon.
- f) Tarhapaikkojen valinta ja niiden satoalueiden kartoitukset luomuehtoja mukaisiksi aiheuttavat lisätyötä. Uudet tarhapaikat eivät aina ole taloudellisesti järkevissä paikoissa. Tämä aiheuttaa lisäajokilometrejä ja lisätyötä, mistä seuraa kustannuksia (taulukko 4).
- g) Luomutuotantoehtojen vuoksi hoitotöihin ja etenkin kirjanpitoon käytettävä työaika lisääntyy huomattavasti (satoalueiden selvittäminen, hoitotöiden, sadonkorjuun ja linkoustyön lisääntynyt kirjanpito jne), mikä aiheuttaa työkustannuksia, joita tavanomaisessa mehiläistarhauksessa ei ole (taulukko 4).
- h) Luomutarkastusmaksut ovat kohonneet vuodesta 2021 alkaen joka vuosi. Varsinkin pienten ja keskisuurten tarhaajien luomusertifiointin tarkastusmaksut tekevät pienten toimijoiden luomumehiläishoidon kannattamattomaksi, ja moni pieni luomutarhaaja poistui niiden takia luomutarkastusjärjestelmästä jo vuonna 2021-22. Luomutarkastusmaksuihin kuuluu helposti 1-3 pesän hunajasadon arvo kokonaisuudessaan kesän satotasosta riippuen. Tarkastusmaksuja ei voida siirtää suoraan tuotteiden hintaan, koska hintakilpailu EU:n ulkopuolelta tulevan hunajan kanssa on kova.

Luomutuotannon aiheuttamat lisäkustannukset

Taulukoiden 1-4 perusteella voidaan arvioida luomutuotannon ja siirtymävaiheen pesäkohtaisia lisäkuluja. Luomutuotannossa vaadittava luonnonmateriaalista valmistettu pesäkalusto yhtä pesää kohti on noin 46 € kalliimpaa (taulukko 1). Vuosikustannukset pesää kohti luomumehiläistarhauksessa ovat laskelmiemme mukaan vähintään 48 € enemmän kuin tavanomaisessa tuotannossa (taulukko 2). Luomukirjanpidosta aiheutuvat lisätyöt tuovat kustannuksia 19,30 € pesää kohti (taulukko 4). Näitä lukuja käyttäen luomutuotannosta syntyviä lisäkuluja vuositasolla tavanomaiseen hunajantuotantoon

verrattuna on siis varovaisestikin laskien reilut 67 € pesää kohti. Siirtymävaiheen aikana kulut ovat huomattavasti suuremmat (taulukot 3 ja 4).

2. Luomuvalvonta yhden Elinvoimakeskuksen hoidettavaksi

Suomessa on vajaat 60 luomumehiläistarhaajaa eri maakunnissa. Ehdotamme, että kaikki mehiläistarhauksien luomuvalvonta keskitettäisiin yhden pian toimintansa aloittavan Elinvoimakeskuksen tehtäväksi. Keskittämisestä olisi luomumehiläistarhaajien näkökulmasta se etu, että kaikki luomutarkastukset ohjeistettaisiin sekä päätökset tehtäisiin ja perusteltaisiin samalla tavalla eikä eri alueiden välille syntyisi välisiä soveltamiseroja niin kuin tällä hetkellä 15 eri ELY-keskuksen hoitaessa tehtävää. Tämä vähentäisi myös luomumehiläistarkastusten kustannuksia valtakunnan tasolla.

Toimenpide-ehdotuksemme luomu 2.0-ohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi ovat mehiläisyhteiskuntien määrään perustuva luomutuki ja mehiläistarhauksen luomuvalvonta jatkossa yhden Elinvoimakeskuksen hoidettavaksi.

- 1) Ehdotamme luomumehiläistarhaukseen tukea, joka olisi suuruudeltaan 70 €/mehiläisyhteiskunta ja jota maksettaisiin kaikille luomuvalvonnassa oleville mehiläispesille.
- 2) Ehdotamme, että kaikki mehiläistarhauksen luomuvalvonta hoidettaisiin jatkossa samassa Elinvoimakuksessa.

Allekirjoitukset

Helsingissä 31. päivänä tammikuuta 2025

Suomen Mehiläishoitajain Liitto SML ry

Luomuliitto ry

Susanna Eloranta
toiminnanjohtaja

Susann Rännäri
toiminnanjohtaja

Liite 1.

Taulukko 1. Esimerkki luomu- ja tavanomaisessa mehiläistarhauksessa käytettävän yhden yhteiskunnan käyttämän pesäkaluston ja kevytkaluston hintaeroista. Hinnat on otettu Hunajayhtymä OY:n hinnastosta tammikuussa 2025 ilman arvonlisäveroa.

Kustannus / pesä eli yhteiskunta (alv 0 %)	Hinat tavanomainen (kevytkalusto)	Hinta luomu (puukalusto)	Hintaero
Pohja	14,34 €	12,75 €	-1,59 €
Katto	15,14 €	19,92 €	4,78 €
Pesäosasto 5 kpl kevytosasto á 17,35 €	86,75 €		
Eristämätön puulaatikko 3 kpl hunajaosastoon á 21,51 €		64,54 €	
Eristetty puulaatikko 2 kpl sikiöosastoon á 28,69 €		57,37 €	
Välikattolevyt 3 kpl á 2,63		7,89 €	
Pesälaatikoston hinta yhteensä	86,75 €	129,8 €	43,05 €
Yhteensä alv 0%	116,23 €	162,47 €	46,24 €

Taulukko 2. Esimerkkilaskelma kolmella mehiläistarhalla olevien 20 pesän tarhauksessa (pieni tarhaaja) syntyvistä vuosikuluista luomu- ja tavanomaisessa mehiläistarhauksessa. Hinnat on otettu Hunajayhtymän ja Mesimestarin hinnastosta (alv 0 %) tammikuussa 2025. Laskelma ei sisällä kuluja, jotka ovat samat molemmissa tuotantomuodoissa (esim. tarhakäynteihin kuluva työaika, auton polttoainekulut, sähkökulut, linkouskaluston kulut ja linkouskustannukset).

Kustannukset €/ vuosi (alv 0 %)	Tavanomainen	Luomu	Hintaero tavanom. ja luomu
Talviruoka (sokeria 25 kg / yhteiskunta)	635 €	955 €	320 €
Pesäkaluston uusiminen*	348 €	486 €	138 €
Vahapohjuke (tavanom. 1,33 €/kpl, luomu 1,57 €/kpl) 200 kpl	266 €	314 €	48 €
Tarkastusmaksut 1 tunnin tarkastus	-	454 €	454 - 688 €
Tarkastusmaksu 3 tunnin tarkastus	-	688 €	
Yhteensä	1 249 €	2209 - 2443 €	960 - 1194 €
Kustannukset/vuosi/pesä	62 €	110 - 122 €	48 - 60 €

* Kaluston käyttöikä 5-10 vuotta. Pesäkaluston uusimistarve kolme pesää vuodessa. (kts. taulukko 1)

Taulukko 3. Siirtymävaiheen aiheuttamat kustannukset kymmentä mehiläisyhteiskuntaa (=pesää) kohti verrattuna tavanomaisen tuotannon aloittamisen kuluihin (alv 0 %). Laskelmassa on oletuksena, että kyseessä on aloittava tarhaaja, joka siirtyy suoraan luomutuotantoon.

Kustannukset 10 yhteiskuntaa (=pesää) kohti alv 0 %	Siirtymävaihe €	Tavanomainen tuotanto €	Erotus
Pesäkalusto 10 pesää	1 624,70 €	1 162,30 €	462,40 €
Vahapohjukkeet 40 kpl/pesä	628,00 €	532 €	96,00 €
Ensimmäinen luomutarkastus Kolmen tunnin tarkastus ja rekisteröintiin liittyminen	808,00 €	-	
Yhteensä	3 060,70 €	1 694,30 €	1 366,40 €
Yhtä yhteiskuntaa kohti	306,07 €	169,43	136,64 €

Taulukko 4. Esimerkkilaskelma, jossa on arvioitu kolmella mehiläistarhalla olevien 20 pesän tarhauksessa luomutuotannon ja siirtymävaiheen takia syntyvä lisätyö vuodessa. Laskennassa on käytetty työn hintana kannattavuuskirjanpidossa käytettävää 16,80 €/tunti. (v. 2024).

Työvaihe. Luomutuotannon ja siirtymävaiheen aiheuttama lisätyö	Työn arvo luomutuotannossa	Työn arvo siirtymävaiheessa
Hoitotöiden pakolliseen dokumentointiin kuluva työaika tarhoilla	126 € /kolme tarhaa 10 min /kerta/tarha, 15 kertaa /hoitokausi	126 € /kolme tarhaa 10 min /kerta/tarha, 15 kertaa /hoitokausi
Satoalueiden kartoittamiseen kuluva työaika	25 € / kolme tarhaa 30 min/tarha	38 € / kolme tarhaa 45 min/tarha
Luomukirjanpitoon (jäljitettävyyys) kuluva työaika	67 € /kolme tarhaa 1 h 20 min/tarha	100 € /kolme tarhaa 2 h / tarha
Luomutarkastukseen ja siihen valmistautumiseen kuluva työaika	168 € / tarkastus 10 tuntia	252 € /tarkastus 15 tuntia
Yhteensä	386 € /kolme tarhaa	516 € /kolme tarhaa
Lisätyö pesää kohti	19,30 € / pesä	25,80 € / pesä